

HE 194/2016 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain ja maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain 23 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavan maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annettua lakia ja maatalousyrittäjien luopumistuesta annettua lakia. Ehdotettujen luopumistukilainsäädännön muutosten johdosta luopumistuen ehdot säilyisivät nykyistä vastaavina vuoden 2017 alusta voimaan tulevasta työeläkelainsäädännön muutoksista huolimatta luopumistukijärjestelmän soveltamisen loppuun. Maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain voimassa olevien säännösten mukaan luopumistukea ei myönnetä vuoden 2018 jälkeen tapahtuvien maatalouden harjoittamisesta luopumisten johdosta.

Luopumistuen perusmäärä muuttuisi jatkossakin maatalousyrittäjän eläkelain mukaiseksi vanhuuseläkkeeksi tuensaajan täyttäessä 63 vuotta. Lisäksi ehdotetaan, että osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen saaminen estäisi luopumistuen saamisen ja että luopumistuen saajalle myönnettävä työuraeläke lakkauttaisi luopumistuen täydennysosan.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tuleviksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2017.

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Työeläkejärjestelmää koskevaan lainsäädäntöön tulee useita muutoksia vuoden 2017 alusta. Maatalousyrittäjien luopumistukijärjestelmällä on yhtymäkohtia työeläkelainsäädäntöön. Nykyinen luopumistukijärjestelmä on säädetty lailla maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta (612/2006), jäljempänä *luopumistukilaki*, ja se on voimassa vuoden 2018 loppuun. Mainitun lain nojalla on myönnetty luopumistukia vuodesta 2007 alkaen. Sitä aikaisemmin luopumistuki myönnettiin maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain (1293/1994) nojalla. Kumpaankin lakiin perustuen maksetaan edelleen luopumistukia.

Työeläkelainsäädännön uudistamisen tavoitteena on työurien pidentäminen. Työeläkeuudistuksen keskeisimpiä muutoksia ovat vanhuuseläkeiän asteittainen nouseminen sekä eläkkeen karttumista koskevien säännösten muuttuminen. Luopumistukijärjestelmän tavoitteena puolestaan on maatalouden rakenteen parantaminen. Luopumistuki määräytyy pitkälti kuten maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006, jäljempänä MYEL) mukainen työkyvyttömyyseläke ja kansaneläkelain (568/2007) mukainen työkyvyttömyyseläke. Tämän johdosta työeläkelainsäädäntöön ehdotetuilla muutoksilla on heijastusvaikutuksia luopumistukijärjestelmään sekä jo maksussa olevien aiemmin myönnettyjen luopumistukien osalta että uusien vuosina 2017 ja 2018 myönnettävien luopumistukien osalta.

2 Nykytila

2.1 Luopumistukijärjestelmä yleisesti

Euroopan komissio on Euroopan unionin valtioneuvoston nojalla hyväksynyt Suomen luopumistukijärjestelmän valtiontukena, joka maksetaan kokonaan kansallisista varoista. Euroopan unionin aikaisemmillä rahastokausilla hyväksyntä perustui Euroopan unionin maa- ja metsätalouseläkelainin valtiontukena koskevien suuntaviivojen sääntöihin varhaiseläkkeelle siirtymiseen tai maataloustoiminnan harjoittamisen lopettamiseen tarkoitettua tuesta. Euroopan unionin yhteisen maatalouspolitiikan rahastokautta 2014—2020 koskeva lainsäädäntö tuli voimaan vuoden 2015 alussa. Euroopan komissio on lisäksi antanut Euroopan unionin suuntaviivat maa- ja metsätalouseläkelainin ja maaseutualueiden valtiontuesta vuosille 2014—2020. Uuden rahastokauden EU-sääntöksiin ja komission suuntaviivoihin ei enää sisälly sääntöksiä maatalousyrittäjien varhaiseläkejärjestelmästä. Euroopan unionin uusien valtiontuen suuntaviivojen mukaan nykyiset varhaiseläketuen järjestelmät on lopetettava asteittain 31 päivään joulukuuta 2018 mennessä. Euroopan unionin tasolla järjestelmä ei ole toiminut toivotulla tavalla, eivätkä sen tavoitteet ole toteutuneet tyydyttävästi, minkä vuoksi näitä järjestelmiä koskevaa sääntelyä ei jatketa. Suomen kansallinen luopumistukijärjestelmä on säädetty edellä mainittujen säännösten perusteella päättymään siten, että luopumistukea ei myönnetä 31 päivän joulukuuta 2018 jälkeen tapahtuvien luopumisten perusteella.

Luopumistukilain 1 §:n mukaan luopumistukea voi saada maatalousyrittäjä, joka pysyvästi luopuu maatalouden harjoittamisesta. Saman lain 8 §:n mukaan vuosina 2015 ja 2016 luopumistukia maatalouden luopumisissa on lapselle tai muulle lähisukulaisille tehtävissä sukupolvenvaihdosluovutuksissa 59 vuotta ja muissa sukupolvenvaihdosluovutuksissa 60 vuotta. Vuosina 2017 ja 2018 luopumistukia on 60 vuotta kaikissa sukupolvenvaihdosluovutuksissa. Porotaloudessa luopumistukia on 56 vuotta vuosina 2015 ja 2016, ja vuosina 2017 ja 2018 se on 57 vuotta. Luopumistuen saamisen edellytyksenä on, ettei luopuja ole luopumisen tapahtuessa täyttänyt 63 vuotta. Luopumistukea maksetaan siihen päivään saakka, josta lukien vanhuuseläke myönnetään työeläkelainsäädännön ja kansaneläkelain mukaan.

2.2 Luopumistuen määräytyminen ja muuttuminen vanhuuseläkkeeksi

Luopumistuki muodostuu perusmäärästä ja täydennysosasta. Luopumistuen perusmäärä on yhtä suuri kuin MYEL:n mukainen työkyvyttömyyseläke, joka maatalousyrittäjälle olisi myönnetty, jos hänellä luopumisen tapahtuessa olisi ollut oikeus täyden työkyvyttömyyseläkkeen saamiseen. Perusmäärän suuruutta määrittäessä ei kuitenkaan oteta huomioon oikeutta eläkkeeseen, joka perustuu MYEL:ssa tarkoitettuun apurahansaajana työskentelyyn, maatalousyrittäjän työ - tai virkasuhteeseen tai muuhun kuin MYEL:ssa tarkoitettuun yrittäjätoimintaan. Luopumistuen perusmäärässä ei myöskään oteta huomioon palkattomilta ajoilta karttunutta eläketurvaa.

Luopumistuen perusmäärän laskemiseen vaikuttavat eläkkeen perusteena oleva MYEL-työtulo sekä eläkkeen karttumisprosentti. Nykyisen työeläkelainsäädännön mukaan MYEL-eläkettä karttuu 53 vuoden täyttämiskuukauden loppuun 1,5 % eläkkeen perusteena olevasta kokonaistyötulosta ja 53 vuoden täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta 1,9 % sen kalenterikuukauden loppuun, jona maatalousyrittäjä täyttää 63 vuotta. Luopumistuen perusmäärää laskettaessa vuosiansiot tarkistetaan työntekijän eläkelain (395/2006, jäljempänä TyEL) 96 §:ssä tarkoitettulla palkkakertoimella.

Luopumistuen perusmäärä sisältää lisäksi MYEL 70 §:n mukaisen tulevan ajan osuuden, jolla tarkoitetaan aikaa luopumisvuoden alusta sen kalenterikuukauden loppuun, jona luopuja täyttää 63 vuotta. Tulevan ajan osuudelta eläkettä karttuu nykyisten säännösten mukaan luopumisvuoden alusta 1,5 % vuotta kohden sen kuukauden loppuun, jona henkilö täyttää 63 vuotta. Luopumistuen perusmäärän määrä on luopumista edeltävän vuoden loppuun mennessä ansaitun eläkkeen ja tulevan ajan eläkeosan yhteismäärä. Luopumista edeltävän vuoden loppuun mennessä ansaittu eläkeosa tarkistetaan lisäksi TyEL 83 §:ssä tarkoitettulla luopumisvuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella.

Luopumistuen perusmäärä tarkistetaan vuosittain TyEL 98 §:ssä tarkoitettulla työeläkeindeksillä.

Kun luopumistuen maksaminen on aloitettu, luopumistuen saajalle karttuu muusta ansiotyöstä eläkettä 1,5 prosenttia vuodessa eli vastaavasti kuin eläkettä saavilla henkilöillä.

Luopumistuen perusmäärä muuttuu luopumistukilain 42 §:n 1 momentin mukaan samansuuruiseksi MYEL:n mukaiseksi vanhuuseläkkeeksi luopujan täytettyä 63 vuotta. Vanhuuseläkkeeseen lisätään tuolloin se eläke, johon luopumistuen saajalla on oikeus palkattomien etuuksien perusteella sekä sellainen MYEL:n mukainen eläke, jota ei ole luopumishetkellä luopumistukilainsäädännön mukaan tullut ottaa huomioon luopumistuen perusmäärää määrittäessä. Edellä mainitut vanhuuseläkkeeseen lisättävät eläkkeen osat tarkistetaan TyEL 83 §:n mukaisella elinaikakertoimella.

Nykyisessä luopumistukijärjestelmässä luopumistuen saamisen edellytyksenä on, ettei luopuja luopumisen tapahtuessa ole täyttänyt 63 vuotta. Luopumistuen saamisen yläikäraja on siten sama kuin vanhuuseläkkeen nykyinen alikäraja eli 63 vuotta.

Jos luopuja ei ole lopettanut tai vähentänyt muita ansiotöitään niin, että luopumistuen perusmäärän maksamista olisi vielä lainkaan aloitettu, MYEL:n mukaisen vanhuuseläkkeen maksamisen aloittamista voidaan nykyään luopujan hakemuksesta lykätä, jos hakemus tehdään ennen kuin luopuja täyttää 63 vuotta. Tällä pyritään kannustamaan muissa ansiotöissä jatkamista, eikä MYEL-vanhuuseläkettä laiteta automaattisesti maksuun. MYEL-vanhuuseläke myönnetään lykkäyshakemuksen johdosta tällöin erillisestä hakemuksesta. MYEL-

vanhuuseläke määräytyy muutoin samalla tavalla kuin muilla luopumistuen saajilla ja se myönnetään vanhuuseläkehakemusta seuraavan kuukauden alusta lukien.

Luopumistuen täydennysosa on yhtä suuri kuin se kansaneläke, joka luopujalle olisi myönnetty, jos hänellä luopumisen tapahtuessa olisi ollut oikeus työkyvyttömyyseläkkeenä myönnettyyn kansaneläkkeeseen. Luopumistuen täydennysosa lasketaan pitkälti kuten kansaneläkelain mukainen työkyvyttömyyseläke. Täydennysosan laskemiseen ei kuitenkaan sovelleta säännöksiä eläkkeen määrän suhteuttamisesta Suomessa asuttuun aikaan. Täydennysosan suuruuteen vaikuttavat luopujan saamat jatkuvat eläkkeet ja korvaukset ja perhesuhteet. Luopumistuen täydennysosa tarkistetaan vuosittain kansaneläkeindeksistä annetun lain (456/2001) mukaisella indeksillä. Luopumistuen saajan täyttäessä 65 vuotta täydennysosan maksaminen lakkaa. Kansaneläkelain mukainen vanhuuseläkeikä on nykyisin 65 vuotta.

Maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain 43 §:n mukaan luopumistuen täydennysosaa maksetaan perusmäärän maksamisen päättymisen jälkeen MYEL:n mukaisen vanhuuseläkkeen rinnalla. Jos luopumistuen saajalle myönnetään TyEL 3 §:ssä mainittujen muiden työeläkelakien tai niiden voimaantulosta annettujen lakien mukainen täysi työkyvyttömyyseläke, yksilöllinen varhaiseläke, työttömyyseläke, vanhuuseläke tai varhennettu vanhuuseläke, luopumistuen täydennysosa lakkautetaan. Myös kansaneläkelain tai sen voimaantulon mukaisen edellä mainitun eläkkeen myöntäminen lakkauttaa luopumistuen täydennysosan.

2.3 Vuosina 2000—2006 myönnetyt maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain (1293/1994) mukaiset luopumistuet

Vuosina 2000—2006 myönnetyt luopumistuet perustuvat lakiin maatalousyrittäjien luopumistuesta (jäljempänä vuoden 1994 luopumistukilaki). Myös näiden säännösten nojalla maksettava luopumistuki muodostuu luopumistuen perusmäärästä ja täydennysosasta. Luopumistuen perusmäärä on kuitenkin laskettu eri tavalla kuin nykyisen lain perusteella myönnettävä luopumistuen perusmäärä. Vuonna 2005 tuli voimaan työeläkelainsäädännössä eläkkeen laskentaan ja karttumiseen liittyviä muutoksia. Tuolloin alinta vanhuuseläkeikää laskettiin 65 vuodeksi. Vuosien 2000—2006 luopumistukijärjestelmästä myönnetyt luopumistuet on kuitenkin laskettu ennen vuotta 2005 voimassa olleiden MYEL:n säännösten mukaisesti. Tästä säädettiin erikseen maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain muuttamisesta annetulla lailla (1385/2004).

Luopumistuen perusmäärää ja täydennysosaa maksetaan näissä luopumistuissa 65 vuoden ikään saakka. Luopumistuen perusmäärä muuttuu siten vasta 65 vuoden iässä MYEL:n mukaiseksi vanhuuseläkkeeksi. Tällöin vanhuuseläkkeeseen lisätään palkattomista etuuksista karttunut eläke sekä sellainen MYEL:n mukainen eläke, jota ei ole luopumishetkellä luopumistukilainsäädännön mukaan tullut ottaa huomioon luopumistuen perusmäärää määrättäessä. Edellä mainitut vanhuuseläkkeeseen lisättävät eläkkeen osat tarkistetaan TyEL 83 §:n mukaisella elinaikakertoimella. Vuoden 1994 luopumistukilain 26 §:n 1 ja 2 momentin mukaan luopumistuki lakkaa ja luopumistuen perusmäärä muuttuu samansuuruiseksi MYEL:n mukaiseksi vanhuuseläkkeeksi luopumistuen saajan täyttäessä 65 vuotta.

Maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain 23 §:n mukaan, jos luopumistuen saajalle myönnetään TyEL 3 §:ssä mainittujen muiden työeläkelakien tai niiden voimaantulosta annettujen lakien mukainen täysi työkyvyttömyyseläke, yksilöllinen varhaiseläke, työttömyyseläke, vanhuuseläke tai varhennettu vanhuuseläke, luopumistuen täydennysosa lakkautetaan. Myös kansaneläkelain tai sen voimaantulon mukaisen edellä mainitun eläkkeen myöntäminen lakkauttaa luopumistuen täydennysosan.

HE 194/2016 vp

2.4 Työeläkelainsäädäntöön vuoden 2017 alussa tulevat muutokset

Työeläkejärjestelmässä alin vanhuuseläkeikä nousee asteittain vuodesta 2017 lukien. Uudistus koskee vuonna 1955 ja sen jälkeen syntyneitä. Vuonna 1954 ja sitä aikaisemmin syntyneillä vanhuuseläkeikä on 63 vuotta. Vanhuuseläkeikä nousee seuraavasti:

Syntymävuosi	Vanhuuseläkeikä
1955	63 v. 3 kk
1956	63 v. 6 kk
1957	63 v. 9 kk
1958	64 v.
1959	64 v. 3 kk
1960	64 v. 6 kk
1961	64 v. 9 kk
1962 - 1964	65 v.
1965 tai sen jälkeen	Vanhuuseläkeikä määritetään myöhemmin

Vuonna 1965 tai sen jälkeen syntyneillä alin eläkeikä sidotaan eliniän odotteeseen siten, että osa odotettavissa olevasta eliniän pitenemisestä käytettäisiin jatkossa työssäoloon. Alinta vanhuuseläkeikää nostetaan kuitenkin enintään kahdella kuukaudella vuodessa.

Vanhuuseläkettä koskevia uusia säännöksiä sovelletaan eläkkeisiin, joissa eläketapahtuma on 1 päivänä tammikuuta 2017 tai sen jälkeen. Vanhuuseläkkeessä eläketapahtuma on vanhuuseläkkeen alkamista edeltävän kalenterikuukauden viimeinen päivä. Vanhuuseläkkeen alkamista koskevien säännösten mukaan vanhuuseläke alkaa työsuhteessa olevilla sitä seuraavan kalenterikuukauden alusta, jona työntekijä on täyttänyt vanhuuseläkkeen saamiseen oikeuttavan iän ja lopettanut työn, jonka perusteella hän hakee vanhuuseläkettä. MYEL:n ja yrittäjän eläkelain (1272/2006, jäljempänä YEL) mukainen vanhuuseläke myönnetään sitä seuraavan kalenterikuukauden alusta, jona maatalousyrittäjä, apurahansaaja tai yrittäjä on täyttänyt eläkkeen saamiseen oikeuttavan iän ja jona vanhuuseläkettä on haettu. Vanhuuseläke voidaan myöntää takautuvasti, ei kuitenkaan ilman pätevää syytä pidemmältä ajalta kuin eläkkeen hakemiskuukautta edeltäneiltä kolmelta kuukaudelta. Yrittäjillä, maatalousyrittäjillä ja apurahansaajilla eläkkeen takautuva myöntäminen edellyttää, että YEL:n tai MYEL:n mukainen vakuutus on päättynyt ennen eläkkeen alkamista.

Vuodesta 2017 lukien eläkkeen karttumissäännöt ja työkyvyttömyyseläkkeen tulevan ajan laskentasaännöt muuttuvat. Ikään sidotuista karttumaprosenteista luovutaan ja eläkettä karttuu 1,5 prosenttia vuodessa työeläkevakuutetuista ansioista. Myös eläkkeen rinnalla tehdystä työstä karttuu eläkettä 1,5 prosenttia vuodessa. Eläkkeen karttumista koskeviin säännöksiin tulee kuitenkin vuoden 2025 loppuun asti voimassa oleva siirtymäaika. Tänä aikana 53— 62 vuotiaille karttuu työskentelystä eläkettä 1,7 prosenttia vuodessa työeläkevakuutetuista ansioista, mikäli henkilö ei saa luopumistukea tai muuta työeläkettä kuin osa-aikaeläkettä tai osittaista varhennettua vanhuuseläkettä.

Työkyvyttömyyseläkkeen tulevan ajan eläkkeen laskentaa muutetaan siten, että tuleva aika lasketaan työkyvyttömyyden alkamisvuoden alusta lukien hakijan syntymävuoden perusteella määräytyvään alimpaan vanhuuseläkeikään. Jos omaa alinta vanhuuseläkeikää ei ole vielä säädetty, tuleva aika lasketaan omaa ikäluokkaa lähinnä olevalle ikäluokalle säädettyyn alimpaan vanhuuseläkeikään. Työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi omassa syntymävuoden mukaisessa vanhuuseläkeiässä. Uusia säännöksiä sovelletaan työkyvyttömyyseläkkeisiin, joissa eläketapahtuma on 1 päivänä tammikuuta 2017 tai sen jälkeen. Ehdotettu muutos

HE 194/2016 vp

nostaa jonkin verran työkyvyttömyyseläkkeiden tasoa, koska tulevan ajan osuus on vanhuuseläkeiän nousemisesta johtuen pidempi kuin nykyisin niissä tilanteissa, joissa vanhuuseläkeikä on korkeampi kuin 63 vuotta.

Työkyvyttömyyseläkettä laskettaessa eläkkeen perusteena olevat työansiot tarkistetaan eläkkeen alkamisvuoden tasoon TyEL 96 §:ssä tarkoitettulla palkkakertoimella. Palkkakertoimen määräytymisperusteita koskevaa TyEL 97 §:ää muutetaan vuodesta 2017 alkaen siten, että palkkatason muutoksesta ei enää vähennetä työntekijän työeläkevakuutusmaksun vuotuista muutosta vastaavaa määrää.

Alkavan työkyvyttömyyseläkkeen määrä sopeutetaan edelleen elinaikakertoimella elinajanodotteen kehittymiseen. Kun vuonna 1965 ja sen jälkeen syntyneiden alin vanhuuseläkeikä ehdotetaan sidottavaksi elinajanodotteen muuttumiseen, elinaikakerrointa ehdotetaan lievennettäväksi siten, että sen määräytymisessä otetaan vuodesta 2027 lukien huomioon alimman vanhuuseläkeiän muutokset. Työkyvyttömyyseläkkeen alkaessa koko eläke muunnettaisiin elinaikakertoimella. Siirtymäsäännöksen nojalla elinaikakerroin kohdistetaan tulevan ajan eläkkeenosaan vuonna 2027 ja sen jälkeen alkavissa työkyvyttömyyseläkkeissä.

Osa-aikaeläke lakkaa ja se korvataan osittaisella varhennetulla vanhuuseläkkeellä. Osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen ikäraja on ennen vuotta 1964 syntyneillä 61 vuotta ja vuonna 1964 syntyneillä 62 vuotta. Vuonna 1965 ja sen jälkeen syntyneillä osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen alaikäraja sopeutetaan eliniän odotteen muutokseen. Osittainen varhennettu vanhuuseläke on joko 25 tai 50 prosenttia eläkkeen alkamista edeltävän kalenterivuoden loppuun mennessä ansaitusta eläkkeestä. Osittaista varhennettua vanhuuseläkettä ei voi saada, jos henkilö saa muuta omaan työskentelyyn perustuvaa työeläkettä tai luopumistukea.

Vuodesta 2017 lukien voidaan myöntää 63 vuotta täyttäneelle työuraeläke. Se mahdollistaa eläkkeelle siirtymisen hieman alinta vanhuuseläkeikää alemmassa eläkeiässä niille työntekijöille ja yrittäjille, jotka ovat tehneet pitkän työuran rasittuneisuutta ja kuluneisuutta aiheuttavassa työssä.

2.5 Kansaneläkelakiin vuoden 2017 alussa tulevat muutokset

Vuoden 2017 alusta kansaneläkelain mukaista vanhuuseläkeikää koskevat säännökset muuttuvat siten, että kansaneläkelain mukainen vanhuuseläkeikä on 65 vuotta, jos henkilö on syntynyt vuonna 1964 tai sitä aikaisemmin. Vuonna 1965 tai sen jälkeen syntyneillä kansaneläkelain mukainen vanhuuseläkeikä on sama kuin työeläkejärjestelmässä. Vanhuuseläkeikä on tällöin porrastettu asteittain syntymävuoden mukaan siten, että se nousee enintään kaksi kuukautta syntymävuotta kohti.

Luopumistukilain 8 §:n mukaan luopumistuen edellytyksenä on vuosina 2017 ja 2018 tapahtuvien luopumisten osalta, että luopuja on täyttänyt 60 vuotta. Luopumistuki voidaan myöntää uinuvana varsinaista luopumisikää enintään viisi vuotta nuoremmalle luopujan puolisolle tai maatalousyhtymän nuoremmalle sisarusosakkaalle sekä maatalousyrittäjän leskelle. Luopumistuen maksaminen alkaa tällöin aikaisintaan siitä lukien, kun uinuvan luopumistuen saanut täyttää varsinaisen luopumisiän. Luopumisen tapahtuessa maatalouden sukupolvenvaihdosluovutuksella vuosina 2017 ja 2018 varsinainen luopumisikä on 60 vuotta, uinuvaan luopumistukeen oikeutetun tulee olla luopumisen tapahtuessa vähintään 55-vuotias. Luopumistukijärjestelmään voivat siten hakeutua vuonna 2017 nuorimmillaan uinuvaa luopumistukea hakevat vuonna 1962 tai sitä aikaisemmin syntyneet ja vuonna 2018 vuonna 1963 tai sitä aikaisemmin syntyneet uinuvaa luopumistukea hakevat luopujat.

HE 194/2016 vp

Porotaloudessa varsinainen luopumisikä on vuonna 2017 ja 2018 57 vuotta. Uinuvaan luopumistukeen oikeutetun tulee olla luopumisen tapahtuessa vähintään 52-vuotias. Luopumistukijärjestelmään voi porotaloudesta hakeutua vuona 2017 1965 tai sitä aikaisemmin syntynyt ja vuonna 2018 vuonna 1966 tai sitä aikaisemmin syntynyt henkilö.

2.6 Tilastotietoja luopumistuen määristä

Ajalla 1.1.2007—31.8.2016 tapahtuneiden luopumisten perusteella maksettiin vuoden 2016 elokuun lopussa luopumistukea 3 123:lle tuensaajalle. Valtaosa näistä luopumisista (99 prosenttia) oli maatalouden harjoittamisesta luopumisia. Porotaloudesta luopumisia tapahtui vastaavana aikana vuosittain keskimäärin kuusi. Keskimääräinen maksussa olevan luopumistuen perusmäärän määrä oli elokuun 2016 lopussa 755 euroa kuukaudessa. Kun otetaan huomioon myös maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain perusteella maksussa olevat luopumistuet, luopumistuensaajien määrä elokuun lopussa 2016 oli yhteensä 3 405 ja keskimääräinen luopumistuen perusmäärä oli määrältään 749 euroa kuukaudessa.

Luopumistukihakemusten määrä on huomattavasti vähentynyt vuoden 2015 alkuun verrattuna. Vuonna 2016 on elokuun loppuun mennessä saapunut vain 67 luopumistukihakemusta.

Vuoden 1994 luopumistukilain säännösten mukaista luopumistukea maksettiin vuosina 2000—2006 tapahtuneiden luopumisten johdosta elokuun 2016 lopussa 282:lle tuensaajalle.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Luopumistukijärjestelmän soveltaminen tulee päättymään Euroopan unionin lainsäädännön edellyttämällä tavalla siten, että järjestelmä koskee luopumisia, jotka tapahtuvat viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2018. Edellä kuvatulla vanhuuseläkeiän nostamisella on merkitystä luopumistuen saamisen nykyisen yläikärajan osalta ja sen kannalta, missä iässä myönnetty luopumistuen perusmäärä muuttuu aikanaan MYEL-vanhuuseläkkeeksi. Nykyisessä luopumistukijärjestelmässä luopujan yläikäraja on sama kuin työeläkelainsäädännön alin vanhuuseläkeikä eli 63 vuotta. Luopumistuen perusmäärä muuttuu luopumistukilain 42 §:n 1 momentin mukaan MYEL-Vanhuuseläkkeeksi kun tuensaaja täyttää 63 vuotta.

Tämän esityksen tarkoituksena on muuttaa luopumistukea koskevia säännöksiä niin, että työeläkejärjestelmän muutoksilla ei olisi vaikutusta luopumistukijärjestelmään sen jäljellä olevana soveltamisaikana. Luopumistuen yläikärajana säilyisi 63 vuotta, luopumistuen perusmäärä laskettaisiin ennen vuotta 2017 voimassa olevien MYEL:n säännösten mukaisesti ja vanhuuseläkkeelle siirtyminen tapahtuisi MYEL-eläkkeen osalta nykyisten luopumistukijärjestelmän säännösten mukaisesti. Näin tehtiin myös vuoden 2005 työeläkeuudistuksen yhteydessä.

Jos luopumistukilakia muutettaisiin vuoden 2017 alussa voimaan tulevia työeläkelainsäädännön muutoksia vastaavasti, tästä aiheutuisi alla kohdassa ”4.1 Taloudelliset vaikutukset” esitetyt kustannukset valtiontaloudelle. Ottaen huomioon kyseisessä kohdassa esitetyt arviot uusien luopumistuen saajien määristä, sekä se, että maksussa jo olevista, vuodesta 2007 alkaen myönnettyistä luopumistuiista annetuissa lainvoimaisissa päätöksissä todetaan luopumistuen perusmäärän muuttuvan 63 vuoden iässä MYEL-vanhuuseläkkeeksi, olisi tarkoituksenmukaista ettei luopumistuen saamisen ehtoja tai luopumistuen määräytymistä koskevia säännöksiä muutettaisi kesken määräaikaisen lainsäädännön soveltamisjakson.

Luopumistuen perusmäärää laskettaessa MYEL-eläkettä karttuisi tämän esityksen mukaan nykyisten ikään sidottujen karttumaprosenttien mukaan luopumista edeltävän kalenterivuoden loppuun ja tuleva aika laskettaisiin luopumisvuoden alusta sen kuukauden loppuun, jolloin

luopuja täyttää 63 vuotta. Kuten nykyisinkin, luopumista edeltävän kalenterivuoden loppuun mennessä ansaittu MYEL-eläke sopeutettaisiin eliniän muutokseen siten, että se muunnettaisiin luopumisvuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella. Vanhuuseläkevaiheessa eläkkeeseen lisättävät osat tarkistettaisiin myös elinaikakertoimella nykyistä vastaavasti. Palkkakerroin, jolla MYEL-työtulot tarkistetaan sekä elinaikakertoimen suuruus määräytyisivät vuodesta 2017 voimaan tulleen TyEL 97 §:n ja 83 §:n mukaisesti, koska nykyisen lain mukaisesti määräytyvää palkkakerrointa tai elinaikakerrointa ei enää vahvisteta sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella vuoden 2017 jälkeen.

Vuodesta 2007 alkaen myönnettyissä luopumistuissa luopumistuen perusmäärä muuttuisi 63 vuoden iässä MYEL -vanhuuseläkkeeksi koko luopumistukijärjestelmän soveltamisajan loppuun eli vuoden 2018 loppuun saakka. Vuosina 2000—2006 myönnettyissä luopumistuissa toimittaisiin niin ikään nykyisten säännösten mukaan eli luopumistuen perusmäärä muuttuisi 65 vuoden iässä MYEL-vanhuuseläkkeeksi. Luopumistuen täydennysosaa maksettaisiin 65 vuoden ikään saakka kuten nykyisinkin.

Muut työeläkkeet määräytyisivät omien työeläkelakiensa mukaan. Kuten nykyisinkin, luopumistuen saaja saisi hakemuksesta vanhuuseläkkeen muista työ- ja virkasuhteista tai muusta yrittäjätoiminnasta kyseisten työeläkelakien mukaisessa vanhuuseläkeiässä.

Vuodesta 2017 lukien työeläkelainsäädännön perusteella myönnetään uusina etuuksina työuraeläkkeitä ja osittaisia varhennettuja vanhuuseläkkeitä. Näiden luopumistukijärjestelmästä erillisten etuuksien suhde luopumistukilainsäädäntöön on säänneltävä siltä osin kuin on kysymys luopumistuen saamisen estävistä etuuksista sekä luopumistuen täydennysosan käyttäytymisestä suhteessa edellä mainittuihin etuuksiin. Työuraeläke voidaan myöntää 63 vuotta täytäneelle. Koska luopumistuen yläikäajan ehdotetaan säilyvän ennallaan 63 vuoden iässä, lakiin ei ole tarvetta ottaa säännöstä siitä, että luopumistuen saamisen edellytyksenä olisi, ettei luopuja luopumisen tapahtuessa saa työuraeläkettä. Nykyisin osa-aikaeläke on luopumistuen saamisen estävä etuus ja koska luopumistuki on tarkoitettu luopujan toimeentulon turvaksi, ehdotetaan, että vastaavasti osittainen varhennettu vanhuuseläke olisi luopumistuen saamisen estävä etuus.

Luopumistuen täydennysosan lakkauttavaksi etuudeksi ehdotetaan lisättäväksi työuraeläke. Osittaista varhennettua vanhuuseläkettä ei työeläkelainsäädännön mukaan voi saada henkilö, joka saa luopumistukea. Tämän vuoksi osittaista varhennettua vanhuuseläkettä ei ole tarpeen lisätä täydennysosan lakkauttavaksi etuuksiksi. Täydennysosan lakkaaminen työuraeläkkeen johdosta ehdotetaan lisättäväksi myös maatalousyrittäjien luopumistuesta annettuun lakiin.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Vuonna 2016 arvioidaan myönnettävän 100 luopumistukea ja vuosina 2017—2018 noin 500. Nykyisten säädösten mukaan luopumistuen perusmäärä muuttuu MYEL-vanhuuseläkkeeksi 63 vuoden iässä, jolloin luopujia koskevien ikärajojen perusteella viimeiset vuosina 2016—2018 myönnetty luopumistuen perusmäärät maksettaisiin vuonna 2029 sekä viimeiset luopumistuen täydennysosat 2031. Yhteensä näiden luopumisten perusteella tukea arvioidaan maksettavan noin 45 miljoonaa euroa, josta 38 miljoonaa tullaan maksamaan 2017 tai 2018 tapahtuneiden luopumisten perusteella. Tämän esityksen tarkoituksena on pitää luopumistuen ehdot nykyisen lainsäädännön mukaisina, joten sillä ei ole vaikutusta edellä arvioituihin kustannuksiin ja muutokset voidaan toteuttaa valtiontalouden kehyksen puitteissa.

Esityksen mukaan luopumistuella olevien MYEL-vanhuuseläke alkaisi 63 vuoden iässä vuoden 2017 työeläkeuudistuksen pääsäännöstä poiketen. Täten vanhuuseläkeiän nostamisesta syntyvä säästö MYEL-vanhuuseläkemenoon jää heidän osaltaan syntymättä. Tämä tarkoittaa vuosina 2017 ja 2018 luopujien osalta noin 220 000 euroa vuodessa 10 vuoden ajan. Jos luopumistukilainsäädäntöä muutettaisiin vastaamaan vuoden 2017 alusta voimaan tulevia työeläkeuudistuksen työkyvyttömyyseläkkeen laskemista ja vanhuuseläkkeen alkamisikää koskevia muutoksia, vuonna 2017 ja 2018 myönnettävissä luopumistuissa perusmäärä muuttuisi vanhuuseläkkeeksi vasta uuden porrastuksen mukaisesti syntymävuoden mukaisessa alimmassa vanhuuseläkeiässä, mikä lisäisi luopumistukijärjestelmän valtiontaloudellisia kustannuksia arviolta 10 vuoden ajan noin 350 000 eurolla vuosittain. Tulevan ajan laskeminen syntymävuoden mukaiseen alimpaan vanhuuseläkeikään asti nostaisi luopumistuen perusmäärää ja sitä kautta MYEL-vanhuuseläkemenoa. MYEL-järjestelmän lisäkustannus olisi tältä osin noin 100 000—150 000 euroa vuodessa 15—20 vuoden ajan. Lisäksi työeläkeuudistuksen aiheuttamien luopumistuen muutosten vieminen Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen tietojärjestelmiin aiheuttaisi lisäkustannuksia enimmillään noin 100 000 euroa.

Vuoden 2017 eläkeuudistuksen toteuttamatta jättäminen vuosina 2017 tai 2018 luopumistukipäätöksen saaneiden osalta vähentäisi luopumistukijärjestelmän kustannuksia yhteensä siis noin 3,5 miljoonaa ja lisäisi MYEL-järjestelmän kustannuksia alle 0,5 miljoonaa euroa. Kokonaisvaikutus, joka jakautuu 10—20 vuoden ajalle, valtion talouteen on näin ollen noin kolme miljoonaa pienempi kuin, jos vuoden 2017 eläkeuudistus toteutettaisiin myös luopumistuen saajien osalta.

4.2 Vaikutukset luopumistuen saajiin ja luopumistukijärjestelmän toimeenpanoon

Ehdotettujen muutosten myötä luopumistukea saavien luopumistuen perusmäärä määräytyy samojen perusteiden mukaan koko soveltamisjakson ajan. Luopumistukea vuosina 2015—2018 hakeneita kohdellaan täten luopumistuen perusmäärän määräytymisen osalta yhdenvertaisesti koko määräaikaisen lainsäädännön soveltamisjakson ajan. Luopumistuen perusmäärän muuttuminen MYEL-vanhuuseläkkeeksi nykyisten säännösten mukaisesti varmistaa sen, että jo maksussa oleviin luopumistukiin ja vuosina 2017 ja 2018 myönnettäviin luopumistukiin sovelletaan samoja sääntöjä. Tämä on luopumistuen saajien sekä järjestelmää toimeenpanevan Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen kannalta selkeä ratkaisu. Luopumistukia maksetaan luopumistukijärjestelmän päättymisen jälkeen vielä pitkään, aina vuoteen 2028 asti. Ottaen huomioon myös arviot uusien hakemusten vähäisestä määrästä, ehdotetut muutokset ovat hallinnollisesti järkeviä. Ehdotetuilla muutoksilla vältetään myös suuremmat tietojärjestelmän muuttamisesta aiheutuvat kustannukset, joita ei voida järjestelmän lyhyt voimassaoloaika huomioon ottaen pitää tarkoituksenmukaisina.

5 Asian valmistelu

5.1 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Esitys on valmisteltu maa- ja metsätalousministeriössä yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen kanssa. Esityksestä on pyydetty lausunto valtiovarainministeriöltä, sosiaali- ja terveysministeriöltä, Ahvenanmaan maakuntahallitukselta, Ahvenanmaan valtionvirastolta, Eläketurvakeskukselta, Maatalousyrittäjien eläkelaitokselta, Maa- ja metsätuottajien keskusliitto MTK ry:ltä, Svenska Lantbruksproducenternas centralförbund rf:ltä, Paliskuntain yhdistys ry:ltä, ja Saamelaiskäräjiltä. Lausunnon antoivat seuraavat tahot: oikeusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, valtiovarainministeriö, Ahvenanmaan maakuntahallitus, Ahvenanmaan valtionvirasto, Maatalousyrittäjien eläkelaitos, Maa-seutuvirasto, Eläketurvakeskus, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry, Svenska

HE 194/2016 vp

lantbruksproducenternas centralförbund SLC r.f, Paliskuntain yhdistys ja Saamelaiskäräjät. Lisäksi oikeusministeriö ja Saamelaiskäräjät ilmoittivat, ettei niillä ole lausuttavaa esityksestä.

Yhteenvedo saaduista lausunnoista on saatavilla maa- ja metsätalousministeriön internet-sivuilla. Saaduissa lausunnoissa puollettiin esitystä ja pidettiin esitettyjä muutoksia tarkoituksenmukaisina. Lausunnonantajista Eläketurvakeskus esitti tiettyjä muutoksia esitykseen. Eläketurvakeskus esitti lausunnossaan luopumistukilain 42 §:n 2 momentin 1 kohdan osalta, että työeläkejärjestelmän johdonmukaisuuden vuoksi myös palkattomista ajoista karttunut eläke tulisi lisätä vanhuuseläkkeeseen vasta henkilön alimmassa vanhuuseläkeiässä. Käsiteltävänä olevaa esitystä ei kuitenkaan tämän ehdotuksen johdosta muutettu, koska kyseisen säännöksen jättäminen ennalleen vuosina 2017 ja 2018 tapahtuvien luopumisten osalta on tarkoituksenmukaisinta tämän esityksen sisällön ja tavoitteiden kannalta. Palkattomien aikojen johdosta maksettava eläke on useimmiten määrältään vähäinen ja säännöksen muuttamisesta ehdotetulla tavalla aiheuttaisi hallinnollisia lisäkustannuksia muun muassa Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen tietojärjestelmien muutostarpeen johdosta. Eläketurvakeskus esitti myös tiettyjä esityksen perusteluja koskevia ehdotuksia, jotka on huomioitu tässä esityksessä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta

10 §. *Luopumistuen saamisen estävät eläkkeet.* Pykälän 1 ja 2 kohdassa on lueteltu luopumistuen saamisen estävät kansaneläkkeet ja työeläkkeet. Näitä ovat nykyisin kansaneläkelain mukaisista eläkkeistä toistaiseksi myönnetty työkyvyttömyyseläke, yksilöllinen varhaiseläke, työttömyyseläke ja varhennettu vanhuuseläke. MYEL:n mukaisista eläkkeistä estäviä etuuksia ovat täysi työkyvyttömyyseläke, yksilöllinen varhaiseläke, työttömyyseläke, varhennettu vanhuuseläke sekä osa-aikaeläke. Luopumistuki on tarkoitettu luopujan toimeentulon turvaksi, jonka vuoksi *pykälän 2 kohtaan* ehdotetaan lisättäväksi myös osittainen varhennettu vanhuuseläke. Lainkohdassa mainituista estävistä etuuksista ehdotetaan poistettavaksi kansaneläkelain mukainen yksilöllinen varhaiseläke ja työttömyyseläke sekä MYEL:n mukainen yksilöllinen varhaiseläke, työttömyyseläke ja varhennettu vanhuuseläke, joita ei enää myönnetä eikä makseta. Edellä mainittuja etuuksia ei ole tarpeen enää mainita luopumistuen saamisen estävinä etuuksina vuosina 2017 ja 2018 tapahtuvien luopumisten osalta.

29 §. *Perusmäärän määräytyminen.* Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että luopumistuen perusmäärän laskenta karttuneen MYEL:n mukaisen eläkkeen ja tulevan ajan laskennan osalta tapahtuisi samalla tavalla kuin nykyisin. Karttunut eläke laskettaisiin nykyisten ikään sidottujen karttumaprosenttien mukaisesti ja tuleva aika laskettaisiin 63 vuoden ikään asti kuten nykyisinkin. Luopumistuen perusmäärää laskettaessa eläkkeen perusteena olevat vuotuiset kokonaistyötulot tarkistetaan palkkakertoimella. Vuoden 2017 alusta lukien palkkakertoimen määräytymisperusteita muutetaan TyEL 97 §:ssä siten, että palkkatason muutoksesta ei enää vähennetä työntekijän työeläkevakuutusmaksun vuotuista muutosta vastaavaa määrää. Myös elinaikakertoimen määräytymisestä on annettu omat säännöksensä 1 päivänä tammikuuta 2017 voimaantulevassa TyEL 83 §:n muutoksessa. Luopumistukilain 29 §:ssä ehdotetaan selvyyden vuoksi säädettävän, että palkkakerroin ja elinaikakerroin määräytyisivät maatalouden harjoittamisesta luopumisen hetkellä voimassa olevien TyEL:n säännösten mukaan, koska sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa nämä kertoimet kulloinkin sovellettavien TyEL:n säännösten mukaisesti. Muutoin meneteltäisiin nykyisen MYEL 78 §:n mukaisesti eli luopumista edeltävän kalenterivuoden loppuun mennessä ansaittu eläkkeen määrä tarkistettaisiin luopumisvuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella.

Luopumistukilain 29 §:n 1 momentin kaksi viimeistä virkettä ehdotetaan siirrettäväksi pykälän 2 momentin ensimmäiseksi virkkeeksi asiasisällöltään muuttumattomana. Perusmäärää määrättäessä ei edelleenkaan otettaisi huomioon TyEL 74 §:ssä luetelluista palkattomista etuuksista karttunutta eläkettä tai alle kolmivuotiaan hoidosta tai opiskelun ajalta karttunutta etuutta. Pykälän 2 momentin kolmantena virkkeenä olisi muuttamattomana nykyisen 2 momentin säännös siitä, että luopumistuen perusmäärää määrättäessä ei oteta huomioon oikeutta eläkkeeseen, joka perustuu MYEL 10 a §:ssä tarkoitettuun apurahansaajana työskentelyyn, maatalousyrittäjän työ- tai virkasuhteeseen taikka muuhun kuin MYEL:ssä tarkoitettuun yrittäjätoimintaan.

42 §. *Luopumistuen perusmäärän muuttuminen vanhuuseläkkeeksi.* Luopumistuen perusmäärä muuttuu pykälän 1 momentin mukaan 63 vuoden iässä MYEL:n mukaiseksi vanhuuseläkkeeksi. Pykälän 4 momentin sanamuotoa ehdotetaan työeläkejärjestelmän vanhuuseläkeiän asteittaisen nousemisen vuoksi tarkistettavaksi siten, että MYEL-vanhuuseläkettä saavalle Maatalousyrittäjien eläkelaitos voisi hakemuksesta myöntää eläkkeensaajan työ- tai virkasuhteen tai muun kuin MYEL:n perusteella harjoitetun yrittäjätoiminnan perusteella karttuneen van-

huuseläkkeen. Nämä TyEL 3 §:ssä tarkoitettujen työeläkelakien mukaiset vanhuuseläkkeet myönnettäisiin siten kuin mainituissa laeissa on vanhuuseläkkeen myöntämisestä säädetty. Tällaisen muun työeläkkeen myöntäminen voi lakkauttaa luopumistuen täydennysosan, jonka vuoksi nykyisin luopujaa on informoitu kirjeitse muiden työeläkkeiden hakemisesta. Oikeus muihin työeläkkeisiin määräytyy kyseisten työeläkelakien mukaan ja vanhuuseläkeiän nous- tessa asteittain kaikilla luopumistuen saajilla muiden työeläkelakien mukainen vanhuuseläke- ikä ei ole välttämättä 63 vuotta. Tarkoitus olisi kuitenkin jatkaa nykyistä menettelyä, jossa muut työeläkkeet myönnetään erillisen hakemuksen perusteella ja luopujaa informoidaan muiden työeläkkeiden vaikutuksesta luopumistuen täydennysosaan.

Pykälän 5 momentissa säädetään tilanteesta, jossa luopumistuen maksamista ei ole koskaan aloitettu sen johdosta, että luopuja on jatkanut muissa ansiotöissä. Näissä tilanteissa ei ole edelleenkaan tarkoituksenmukaista, että MYEL:n mukainen vanhuuseläke tulisi automaattisesti maksuun. MYEL-vanhuuseläkkeen maksamisen aloittamista voisi edelleen lykätä, jos hakemus tehdään ennen kuin luopuja täyttää 63 vuotta ja MYEL-vanhuuseläke myönnettäisiin tällöin erillisestä hakemuksesta. Pykälän 5 momentin sanamuotoa ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että siinä todettaisiin vanhuuseläkkeen määräytyvän samoin kuin 1—2 momentissa sää- detään vanhuuseläkehakemusta seuraavan kuukauden alusta. Muiden työeläkkeiden osalta noudatettaisiin, mitä 4 momentissa säädetään eli ne myönnettäisiin vain hakemuksesta kysees- sä olevan työeläkelain säännösten mukaisesti.

43 §. *Luopumistuen täydennysosan maksamisen lakkaaminen.* Pykälän 4 momentissa säädet- tyihin luopumistuen täydennysosan lakkauttaviin etuuksiin ehdotetaan lisättäväksi työuraelä- ke. Momentista poistettaisiin yksilöllinen varhaiseläke ja työttömyyseläke, koska ne eivät voi enää tulla myönnettäviksi, eikä niitä ole enää maksussa.

1.2 Laki maatalousyrittäjien luopumistuesta

23 §. Pykälän 2 momentissa säädettyihin luopumistuen täydennysosan lakkauttaviin etuuksiin ehdotetaan lisättäväksi työuraeläke. Momentista poistettaisiin yksilöllinen varhaiseläke ja työttömyyseläke, koska ne eivät voi enää tulla myönnettäviksi, eikä niitä ole enää maksussa.

2 Voimaantulo

Lakien ehdotetaan tulevan voimaan 1.1.2017. Maatalouden harjoittamisesta luopumisen tu- kemisesta annetun lain 29 §:n 1 ja 2 momenttia, jotka koskevat luopumistuen perusmäärän määräytymistä sovellettaisiin niihin luopumistukiin, joissa luopuminen on tapahtunut 1 päivänä tammikuuta 2017 ja 31 päivänä joulukuuta 2018 välisenä aikana. Vastaavasti sovel- lettaisiin myös mainitun lain 10 §:ää, jossa muutetaan säännöksiä luopumistuen saamisen es- tävistä etuuksista. Muiden työeläkelakien mukaisten vanhuuseläkkeiden myöntämistä koske- vaa mainitun lain 42 §:n 4 momenttia sekä MYEL -vanhuuseläkkeen lykkäämistä ja muiden työeläkkeiden myöntämistä koskevaa mainitun pykälän 5 momenttia sovellettaisiin työnteki- jän eläkelain 3 §:ssä tarkoitettujen työeläkelakien mukaiseen vanhuuseläkkeeseen, kun van- huuseläkkeen eläketapahtuma on 1 päivänä tammikuuta 2017 tai sen jälkeen ja luopuminen on tapahtunut 1 päivänä tammikuuta 2007 ja 31 päivänä joulukuuta 2018 välisenä aikana. Luo- pumistukilain 2 §:n mukaan lakia sovelletaan luopumisiin, jotka tapahtuvat viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2018.

Maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain mukaisia luopumistukia on edelleen maksus- sa. Näissä luopumistuissa luopumistuen perusmäärä muuttuu vasta 65 vuoden iässä MYEL- vanhuuseläkkeeksi. Luopumistukia maksetaan edelleen 1 päivänä tammikuuta 2002 ja 31 päi- vänä joulukuuta 2006 välisenä aikana tapahtuneiden luopumisten perusteella. Vuosina 2000 ja

HE 194/2016 vp

2001 tapahtuneisiin luopumisiin perustuvia luopumistukia ei ole enää maksussa. Tämän johdosta lain 23 §:ään ehdotettujen muutosten ehdotetaan koskevan vuosina 2002—2006 tapahtuneita luopumisia.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain (612/2006) 10 §, 29 §:n 1 ja 2 momentti, 42 §:n 4 ja 5 momentti ja 43 §:n 4 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 10 §:n 1 kohta laissa 1293/2007, 10 § 2 kohdan, 29 § 1 momentin ja 42 §:n 4 ja 5 momentin suomenkielinen sanamuoto laissa 1282/2006, 29 §:n 2 momentti laissa 999/2008 ja 43 §:n 4 momentti laissa 1787/2009, seuraavasti:

10 §

Luopumistuen saamisen estävät eläkkeet

Oikeutta luopumistukeen ei ole luopujalla, joka luopumisen tapahtuessa saa:
1) kansaneläkelain (568/2007) tai kansaneläkelain voimaanpanosta annetun lain (569/2007) mukaista toistaiseksi myönnettyä työkyvyttömyyseläkettä tai varhennettua vanhuuseläkettä; tai
2) maatalousyrittäjän eläkelain mukaista toistaiseksi myönnettyä täyttä työkyvyttömyyseläkettä, osa-aikaeläkettä tai osittaista varhennettua vanhuuseläkettä.

29 §

Perusmäärän määräytyminen

Luopumistuen perusmäärä on yhtä suuri kuin se maatalousyrittäjän eläkelain mukainen työkyvyttömyyseläke, joka maatalousyrittäjälle olisi myönnetty, jos hänellä luopumisen tapahtuessa olisi ollut oikeus täyden työkyvyttömyyseläkkeen saamiseen. Perusmäärään sovelletaan maatalousyrittäjän eläkelain säännöksiä sellaisina kuin ne olivat voimassa maatalousyrittäjän eläkelain muuttamisesta annetun lain (75/2016) ja maatalousyrittäjän eläkelain muuttamisesta annetun lain voimaanpanosta annetun lain (77 /2016) voimaan tullessa. Maatalousyrittäjän eläkelain 78 §:ssä tarkoitettu elinaikakerroin sekä mainitun lain 84 §:ssä tarkoitettu palkkakerroin määräytyvät kuitenkin luopumisen tapahtuessa voimassa olevien palkkakertoimen ja elinaikakerroimen määräytymistä koskevien työntekijän eläkelain säännösten mukaan.

Perusmäärän suuruutta määrittäessä ei kuitenkaan oteta huomioon oikeutta eläkkeeseen työntekijän eläkelain 74 §:ssä luetelluista etuuksista eikä valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidosta tai opiskelun ajalta annetun lain (644/2003) mukaista etuutta. Edellä mainittujen etuuksien perusteena olevia tuloja tai työntekijän eläkelain 76 §:n 4 momentissa tarkoitettuja laskennallisia tuloja ei oteta huomioon tulevan ajan eläkkeen perusteena olevissa ansioissa. Perusmäärän suuruutta määrittäessä ei myöskään oteta huomioon oikeutta eläkkeeseen, joka perustuu maatalousyrittäjän eläkelain 10 a §:ssä tarkoitettuna apurahansaajana työskentelyyn, maatalousyrittäjän työ- tai virkasuhteeseen taikka muuhun kuin maatalousyrittäjän eläkelaisissa tarkoitettuun yrittäjätoimintaan.

42 §

Luopumistuen perusmäärän muuttuminen vanhuuseläkkeeksi

Edellä 1 momentissa tarkoitettua vanhuuseläkettä saavalle eläkelaitos voi myöntää hakemuksesta eläkkeensaajan työ- tai virkasuhteen tai muun kuin maatalousyrittäjän eläkelain perusteella harjoitetun yrittäjätoiminnan perusteella karttuneen vanhuuseläkkeen siten kuin työntekijän eläkelain 3 §:ssä mainituissa työeläkelaeissa vanhuuseläkkeen myöntämisestä säädetään.

Jos luopuja ei ole lopettanut tai vähentänyt muita ansiotöitään niin, että luopumistuen perusmäärän maksaminen olisi aloitettu, 1 momentissa tarkoitetun maatalousyrittäjän eläkelain mukaisen vanhuuseläkkeen maksamisen aloittamista voidaan luopujan hakemuksesta lykätä, jos hakemus tehdään ennen kuin luopuja täyttää 63 vuotta. Tällöin maatalousyrittäjän eläkelain mukainen vanhuuseläke myönnetään erillisestä hakemuksesta. Maatalousyrittäjän eläkelain mukainen vanhuuseläke määräytyy 1 ja 2 momentissa tarkoitetuilla tavoin aikaisintaan vanhuuseläkehakemusta seuraavan kuukauden alusta. Muiden työntekijän eläkelain 3 §:ssä tarkoitettujen työeläkkeiden osalta noudatetaan, mitä 4 momentissa säädetään.

43 §

Luopumistuen täydennysosan maksamisen lakkaaminen

Jos luopumistuen saajalle myönnetään muu kuin 2 momentissa tarkoitettu, työntekijän eläkelain 3 §:ssä mainittujen työeläkelakien tai niiden voimaantulon jälkeen annettujen lakien mukainen täysi työkyvyttömyyseläke, työraeläke, vanhuuseläke tai varhennettu vanhuuseläke, luopumistuen täydennysosa lakkautetaan. Mitä edellä säädetään, sovelletaan myös työntekijän eläkelain (395/1961) 8 §:n 4 momentissa tarkoitettujen lakien tai eläkesäännön mukaisiin vastaaviin eläkkeisiin.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20_____.

Tämän lain 10 §:ää sekä 29 §:n 1 ja 2 momenttia sovelletaan luopumiseen, joka on tapahtunut tämän lain voimaantulon jälkeen. Luopumiseen, joka on tapahtunut ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan 10 §:ää ja 29 §:n 1 ja 2 momenttia sellaisina kuin ne olivat tämän lain voimaan tullessa.

Tämän lain 42 §:n 4 ja 5 momenttia sovelletaan luopumisiin, jotka ovat tapahtuneet 1 päivänä tammikuuta 2007 tai sen jälkeen ja joissa työntekijän eläkelain 3 §:ssä mainittujen työeläkelakien mukaisen vanhuuseläkkeen eläketapahtuma on 1 päivänä tammikuuta 2017 tai sen jälkeen. Luopumisiin, jotka ovat tapahtuneet 1 päivänä tammikuuta 2007 tai sen jälkeen ja joissa työntekijän eläkelain 3 §:ssä mainittujen työeläkelakien mukaisen vanhuuseläkkeen eläketapahtuma ennen 1 päivää tammikuuta 2017 sovelletaan 42 §:n 4 ja 5 momenttia sellaisina kuin ne olivat tämän lain voimaantullessa.

Tämän lain 43 §:n 4 momenttia sovelletaan luopumisiin, jotka ovat tapahtuneet 1 päivänä tammikuuta 2007 tai sen jälkeen.

2.

Laki

maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain 23 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain (1293/1994) 23 §:n 2 momentti sellaisena kuin se on laissa 613/2006, seuraavasti:

23 §

Jos luopumistuen saajalle myönnetään työntekijän eläkelain 3 §:ssä mainittujen työeläkelätkien tai niiden voimaanpanosta annettujen lakien mukainen täysi työkyvyttömyyseläke, työuraeläke, vanhuuseläke tai varhennettu vanhuuseläke, luopumistuen täydennysosa lakkauteaan. Mitä edellä säädetään, sovelletaan myös työntekijäin eläkelain (395/1961) 8 §:n 4 momentissa tarkoitettujen lakien ja eläkesäännön mukaisiin vastaaviin eläkkeisiin.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20_____.

Tätä lakia sovelletaan 1 päivänä tammikuuta 2002 tai sen jälkeen mutta viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2006 tapahtuneisiin luopumisiin.

Helsingissä 13 päivänä lokakuuta 2016

Pääministerin estyneenä ollessa, kunta- ja uudistusministeri

Anu Vehviläinen

Maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen

1.

Laki

maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain (612/2006) 10 §, 29 §:n 1 ja 2 momentti, 42 §:n 4 ja 5 momentti ja 43 §:n 4 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 10 § osaksi laeissa 1282/2006 ja 1293/2007, 29 §:n 1 momentti sekä 42 §:n 4 ja 5 momentti laissa 1282/2006, 29 §:n 2 momentti laissa 999/2008 ja 43 §:n 4 momentti laissa 1787/2009, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

10 §

10 §

Luopumistuen saamisen estävät eläkkeet

Luopumistuen saamisen estävät eläkkeet

Oikeutta luopumistukeen ei ole luopujalla, joka luopumisen tapahtuessa saa:

1) kansaneläkelain (568/2007) tai kansaneläkelain voimaannpanosta annetun lain (569/2007) mukaista toistaiseksi myönnettyä työkyvyttömyyseläkettä, *yksilöllistä varhaiseläkettä*, *työttömyyseläkettä* tai varhennettua vanhuuseläkettä; tai

2) maatalousyrittäjän eläkelain mukaista toistaiseksi myönnettyä täyttä työkyvyttömyyseläkettä, yksilöllistä varhaiseläkettä, työttömyyseläkettä, varhennettua vanhuuseläkettä tai osa-aikaeläkettä.

Oikeutta luopumistukeen ei ole luopujalla, joka luopumisen tapahtuessa saa:

1) kansaneläkelain (568/2007) tai kansaneläkelain voimaannpanosta annetun lain (569/2007) mukaista toistaiseksi myönnettyä työkyvyttömyyseläkettä tai varhennettua vanhuuseläkettä; tai

2) maatalousyrittäjän eläkelain mukaista toistaiseksi myönnettyä täyttä työkyvyttömyyseläkettä, *osa-aikaeläkettä tai osittaista varhennettua vanhuuseläkettä*.

29 §

29 §

Perusmäärän määräytyminen

Perusmäärän määräytyminen

Luopumistuen perusmäärä on yhtä suuri kuin se maatalousyrittäjän eläkelain mukainen työkyvyttömyyseläke, joka maatalousyrittäjälle olisi myönnetty, jos hänellä luopumisen tapahtuessa olisi ollut oikeus täyden työkyvyttömyyseläkkeen saamiseen. Perus-

Luopumistuen perusmäärä on yhtä suuri kuin se maatalousyrittäjän eläkelain mukainen työkyvyttömyyseläke, joka maatalousyrittäjälle olisi myönnetty, jos hänellä luopumisen tapahtuessa olisi ollut oikeus täyden työkyvyttömyyseläkkeen saamiseen. *Perus-*

Voimassa oleva laki

määrää määrättäessä ei kuitenkaan oteta huomioon oikeutta eläkkeeseen työntekijän eläkelain 74 §:ssä luetelluista etuuksista eikä valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidosta tai opiskelun ajalta annetun lain (644/2003) mukaista etuutta. Edellä mainittujen etuuksien perusteena olevia tuloja tai työntekijän eläkelain 76 §:n 4 momentissa tarkoitettuja laskennallisia tuloja ei oteta huomioon tulevan ajan eläkkeen perusteena olevissa ansioissa.

Perusmäärän suuruutta määrättäessä ei kuitenkaan oteta huomioon oikeutta eläkkeeseen, joka perustuu maatalousyrittäjän eläkelain 10 a §:ssä tarkoitettuna apurahansaajana työskentelyyn, maatalousyrittäjän työ- tai virkasuhteeseen taikka muuhun kuin maatalousyrittäjän eläkelaisissa tarkoitettuun yrittäjätoimintaan.

42 §

Luopumistuen perusmäärän muuttuminen vanhuuseläkkeeksi

Perusmäärän muuttuessa 1 momentissa tarkoitettulla tavalla vanhuuseläkkeeksi, eläkelaitos voi myöntää hakemuksesta eläkkeensaajalle työ- tai virkasuhteen tai muun kuin maatalousyrittäjän eläkelain perusteella harjoitetun yrittäjätoiminnan perusteella karttuneen vanhuuseläkkeen aikaisintaan 1 momentissa tarkoitettua ajankohdasta lukien.

Jos luopuja ei ole lopettanut tai vähentänyt

Ehdotus

määrään sovelletaan maatalousyrittäjän eläkelain säännöksiä sellaisina kuin ne olivat voimassa maatalousyrittäjän eläkelain muuttamisesta annetun lain (75/2016) ja maatalousyrittäjän eläkelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosta annetun lain (77/2016) voimaan tullessa. Maatalousyrittäjän eläkelain 78 §:ssä tarkoitettu elinaika-kerroin sekä mainitun lain 84 §:ssä tarkoitettu palkkakerroin määräytyvät kuitenkin luopumisen tapahtuessa voimassa olevien palkkakertoimen ja elinaikakertoimen määräytymistä koskevien työntekijän eläkelain säännösten mukaan.

Perusmäärän suuruutta määrättäessä ei kuitenkaan oteta huomioon oikeutta eläkkeeseen työntekijän eläkelain 74 §:ssä luetelluista etuuksista eikä valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidosta tai opiskelun ajalta annetun lain (644/2003) mukaista etuutta. Edellä mainittujen etuuksien perusteena olevia tuloja tai työntekijän eläkelain 76 §:n 4 momentissa tarkoitettuja laskennallisia tuloja ei oteta huomioon tulevan ajan eläkkeen perusteena olevissa ansioissa. Perusmäärän suuruutta määrättäessä ei myöskään oteta huomioon oikeutta eläkkeeseen, joka perustuu maatalousyrittäjän eläkelain 10 a §:ssä tarkoitettuna apurahansaajana työskentelyyn, maatalousyrittäjän työ- tai virkasuhteeseen taikka muuhun kuin maatalousyrittäjän eläkelaisissa tarkoitettuun yrittäjätoimintaan.

42 §

Luopumistuen perusmäärän muuttuminen vanhuuseläkkeeksi

Edellä 1 momentissa tarkoitettua vanhuuseläkettä saavalle eläkelaitos voi myöntää hakemuksesta eläkkeensaajan työ- tai virkasuhteen tai muun kuin maatalousyrittäjän eläkelain perusteella harjoitetun yrittäjätoiminnan perusteella karttuneen vanhuuseläkkeen siten kuin työntekijän eläkelain 3 §:ssä mainituissa työeläkelaeissa vanhuuseläkkeen myöntämisestä säädetään.

Jos luopuja ei ole lopettanut tai vähentänyt

Voimassa oleva laki

muita ansiotöitään niin, että luopumistuen perusmäärän maksaminen olisi aloitettu, 1 momentissa tarkoitetun maatalousyrittäjän eläkelain mukaisen vanhuuseläkkeen maksamisen aloittamista voidaan luopujan hakemuksesta lykätä, jos hakemus tehdään ennen kuin luopuja täyttää 63 vuotta. Tällöin maatalousyrittäjän eläkelain mukainen vanhuuseläke myönnetään erillisestä hakemuksesta. Vanhuuseläke määräytyy 1—4 momentissa tarkoitetuin tavoin hakemusta seuraavan kuukauden alusta.

43 §

Luopumistuen täydennysosan maksamisen lakkaaminen

Jos luopumistuen saajalle myönnetään muu kuin 2 momentissa tarkoitettu, työntekijän eläkelain 3 §:ssä mainittujen työeläkelakien tai niiden voimaantulosta annettujen lakien mukainen täysi työkyvyttömyyseläke, *yksilöllinen varhaiseläke*, *työttömyyseläke*, vanhuuseläke tai varhennettu vanhuuseläke, luopumistuen täydennysosa lakkautetaan. Mitä edellä säädetään, sovelletaan myös työntekijäin eläkelain (395/1961), jäljempänä vuoden 1961 työntekijäin eläkelaki, 8 §:n 4 momentissa tarkoitettujen lakien tai eläkesäännön mukaisiin vastaaviin eläkkeisiin.

Ehdotus

muita ansiotöitään niin, että luopumistuen perusmäärän maksaminen olisi aloitettu, 1 momentissa tarkoitetun maatalousyrittäjän eläkelain mukaisen vanhuuseläkkeen maksamisen aloittamista voidaan luopujan hakemuksesta lykätä, jos hakemus tehdään ennen kuin luopuja täyttää 63 vuotta. Tällöin maatalousyrittäjän eläkelain mukainen vanhuuseläke myönnetään erillisestä hakemuksesta. *Maatalousyrittäjän eläkelain mukainen vanhuuseläke määräytyy 1 ja 2 momentissa tarkoitetuin tavoin aikaisintaan vanhuuseläkehakemusta seuraavan kuukauden alusta. Muiden työntekijän eläkelain 3 §:ssä tarkoitettujen työeläkkeiden osalta noudatetaan, mitä 4 momentissa säädetään.*

43 §

Luopumistuen täydennysosan maksamisen lakkaaminen

Jos luopumistuen saajalle myönnetään muu kuin 2 momentissa tarkoitettu, työntekijän eläkelain 3 §:ssä mainittujen työeläkelakien tai niiden voimaantulosta annettujen lakien mukainen täysi työkyvyttömyyseläke, *työuraeläke*, vanhuuseläke tai varhennettu vanhuuseläke, luopumistuen täydennysosa lakkautetaan. Mitä edellä säädetään, sovelletaan myös työntekijäin eläkelain (395/1961) 8 §:n 4 momentissa tarkoitettujen lakien tai eläkesäännön mukaisiin vastaaviin eläkkeisiin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

Tämän lain 10 §:ää sekä 29 §:n 1 ja 2 momenttia sovelletaan luopumiseen, joka on tapahtunut tämän lain voimaantulon jälkeen. Luopumiseen, joka on tapahtunut ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan 10 §:ää ja 29 §:n 1 ja 2 momenttia sellaisina kuin ne olivat tämän lain voimaan tullessa.

Tämän lain 42 §:n 4 ja 5 momenttia sovelletaan luopumisiin, jotka ovat tapahtuneet 1 päivänä tammikuuta 2007 tai sen jälkeen ja joissa työntekijän eläkelain 3 §:ssä mainittu-

HE 194/2016 vp

Voimassa oleva laki

Ehdotus

jen työeläkelakien mukaisen vanhuuseläkkeen eläketapahtuma on 1 päivänä tammikuuta 2017 tai sen jälkeen. Luopumisiin, jotka ovat tapahtuneet 1 päivänä tammikuuta 2007 tai sen jälkeen ja joissa työntekijän eläkelain 3 §:ssä mainittujen työeläkelakien mukaisen vanhuuseläkkeen eläketapahtuma ennen 1 päivää tammikuuta 2017 sovelletaan 42 §:n 4 ja 5 momenttia sellaisina kuin ne olivat tämän lain voimaantullessa.

2.

Laki

maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain 23 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain (1293/1994) 23 §:n 2 momentti sellaisena kuin se on laissa 613/2006, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

23 §

23 §

Jos luopumistuen saajalle myönnetään työntekijän eläkelain 3 §:ssä mainittujen työeläkelakien tai niiden voimaanpanosta annettujen lakien mukainen täysi työkyvyttömyyseläke, *yksilöllinen varhaiseläke, työttömyyseläke*, vanhuuseläke tai varhennettu vanhuuseläke, luopumistuen täydennysosa lakkautetaan. Mitä edellä säädetään, sovelletaan myös vuoden 1961 työntekijäin eläkelain (395/1961) 8 §:n 4 momentissa tarkoitettujen lakien tai eläkesäännön mukaisiin vastaaviin eläkkeisiin.

Jos luopumistuen saajalle myönnetään työntekijän eläkelain 3 §:ssä mainittujen työeläkelakien tai niiden voimaanpanosta annettujen lakien mukainen täysi työkyvyttömyyseläke, *työuraeläke*, vanhuuseläke tai varhennettu vanhuuseläke, luopumistuen täydennysosa lakkautetaan. Mitä edellä säädetään, sovelletaan myös työntekijäin eläkelain (395/1961) 8 §:n 4 momentissa tarkoitettujen lakien ja eläkesäännön mukaisiin vastaaviin eläkkeisiin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

Tätä lakia sovelletaan 1 päivänä tammi-kuuta 2002 tai sen jälkeen mutta viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2006 tapahtuneisiin luopumisiin.